

JEAN FRANÇOIS MILLET, DOOR ANNE HALLEMA.

DE MENSCH.

Zie, een zaaier ging uit
om te zaaien.

I.

Millet zien, dat is altijd weer eraan herinnerd te worden, dat het den mensch gezet is, in het zweet zijns aanschijns brood te eten.

Zijn leven was werken, zwoegen en ploeteren. Verdriet en kommer martelden hem dubbel, als hij erdoor uit zijn werk werd geworpen en zij hem beletten, tot zijn arbeid in te gaan. Zijn bezige boeren openbaren in hun moeizaam sloven, hoe zeer Millet zelf zuchtte in eigen hard werken.

Hij kende de werkpijn en de werksmart, die het gelaat groeven en het lichaam krommen.

„Je travaille comme un nègre pour tacher d'arriver avec mon tableau (les Glaneuses, zie bl. 23)”, schrijft hij zijn vriend Rousseau.

Later, in een brief aan Sensier,*) den auteur van het standaardwerk: *La vie et l'oeuvre*

*) Van zijn vaders vriend gaf Charles Millet, de Parijsche architect, 'n loffelijk getuigenis. Zijn oudere zuster, Madame Saignier verklaart, dat Millet altijd zijn kinderen voorhield, Alfred Sensier lief te hebben en te eeren naast „le bon Dieu”.

vre de Jean François Millet, zegt hij nog weer: „Je travaille comme un vrai nègre pour arriver à terminer mon Veau.”

Ziedaar den man! Comme un nègre!

'n Zwoeger, vol onuitsprekelijke droefheid, een Groot hart, vervuld van medeliden met den slovenden mensch. Hij zegent den boer van het veld, die spit of zaait. In erbarmende liefde wijdt hij zijn werkers.

„Je suis paysan, paysan....” klinkt het in een anderen brief aan Sensier. Hij is één met zijn zwoegers en schaamt zich hunner niet. Hij noemt zich boer en het is zijn koningschap. Ook zijn kruis!

„L'art n'est

pas une partie de plaisir. C'est un combat, un engrenage qui broie....” Zijn hooge weg leidt langs distelige hellingen, waar hij uur op uur verwond wordt. Zijn hart sleept langs vlijmende steenen en zijn bloed druipt hem na.

„La vie est bien triste”, zegt hij tot Rousseau. Al vroeg sloeg hij den blik in het kommerlijke bestaan van den aardeling en hij erkende eigen rouwkreet in de klacht van Job: „Que le jour auquel je naquis

ZELFPORTRRET (TEEKENING 1847).